

УДК 378.016:373.2.011.3-051:[7:615.85]

DOI: 10.31499/2307-4906.2.2026.362786

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Руслана Найда, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти, Рівненський державний гуманітарний університет.

ORCID: 0000-0002-6521-8233

E-mail: nauda@ukr.net

Людмила Березовська, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики дошкільної освіти, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

ORCID: 0000-0002-3032-7261

E-mail: lydunya@gmail.com

Оксана Чекан, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Мукачівський державний університет; вчитель-логопед, логопедичний пункт управління освіти, культури, молоді та спорту виконавчого комітету Мукачівської міської ради.

ORCID: 0000-0002-3480-6366

E-mail: oksana.chekan010788@gmail.com

Модернізація дошкільної освіти в Україні потребує трансформації підходів до професійної підготовки майбутніх вихователів. У сучасних освітніх умовах особлива увага приділяється впровадженню інноваційних та психологічно орієнтованих технологій, що забезпечують цілісний розвиток особистості дитини. Серед них вагоме місце посідають арттерапевтичні технології завдяки їхньому потенціалу в підтримці емоційного благополуччя, креативності, комунікації та когнітивного розвитку дітей дошкільного віку.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності підготовки майбутніх вихователів до використання арттерапевтичних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку.

Методологія дослідження включає теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння та узагальнення наукової літератури), емпіричні методи (педагогічне спостереження, анкетування, інтерв'ю та педагогічний експеримент), а також статистичні методи обробки та інтерпретації отриманих даних.

Дослідження виявило, що майбутні вихователі демонструють загалом достатній рівень теоретичного розуміння арт-терапевтичних технологій; проте їхня практична готовність до впровадження цих методів в освітню практику залишається недостатньою. Упровадження практико-орієнтованого навчання, інтерактивних методів навчання, педагогічних воркшопів та інтеграція арт-терапевтичних підходів у такі ОК, як «Методика розвитку мовлення у дітей дошкільного віку» та «Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку» (МФЕМУ), значно покращили професійну компетентність студентів. Позитивна динаміка спостерігалася в мотиваційному, когнітивному та діяльнісному компонентах готовності.

Наукова новизна дослідження полягає в систематичній інтеграції арт-терапевтичних технологій у систему професійної підготовки майбутніх вихователів, зокрема в межах методичних дисциплін, що забезпечує міждисциплінарну взаємодію та формування цілісної

професійної компетентності.

Дослідження підтверджує, що використання арт-терапевтичних технологій є ефективним компонентом професійної підготовки майбутніх вихователів. Це сприяє розвитку креативності, емоційного інтелекту, педагогічної гнучкості та готовності до роботи в сучасних умовах дошкільної освіти. Перспективи подальших досліджень включають розширення інтеграції арт-терапевтичних технологій в усі освітні напрями дошкільної освіти та розробку методичного забезпечення для їх впровадження в інклюзивному освітньому середовищі.

Ключові слова: дошкільна освіта; майбутні вихователі; професійна підготовка; арт-терапевтичні технології; казкотерапія; ізотерапія; музикотерапія; пісочна терапія; мовленнєвий розвиток; математичні уявлення; інноваційні педагогічні технології.

TRAINING FUTURE PRESCHOOL TEACHERS TO USE ART-THERAPEUTIC TECHNOLOGIES IN WORK WITH PRESCHOOL CHILDREN

Ruslana Naida, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Preschool Pedagogy, Psychology and Special Education, Rivne State University of the Humanities.

ORCID: 0000-0002-6521-8233

E-mail: nauda@ukr.net

Liudmyla Berezovska, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Theory and Methods of Preschool Education, South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky.

ORCID: 0000-0002-3032-7261

E-mail: lydunya@gmail.com

Oksana Chekan, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Preschool and Special Education, Mukachevo State University; Speech-Language Pathologist, Speech Therapy Center of the Department of Education, Culture, Youth and Sports of the Executive Committee of Mukachevo City Council.

ORCID: 0000-0002-3480-6366

E-mail: oksana.chekan010788@gmail.com

The modernization of preschool education in Ukraine requires the transformation of approaches to the professional training of future preschool teachers. In contemporary educational conditions, special attention is paid to the introduction of innovative and psychologically oriented technologies that ensure the holistic development of a child's personality. Among them, art-therapeutic technologies occupy a significant place due to their potential in supporting emotional well-being, creativity, communication, and cognitive development of preschool children.

The purpose of the article is to theoretically substantiate and experimentally verify the effectiveness of training future preschool teachers to use art-therapeutic technologies in working with preschool children.

The research methodology includes theoretical methods (analysis, synthesis, comparison, and generalization of scientific literature), empirical methods (pedagogical observation, questionnaires, interviews, and pedagogical experiment), and statistical methods for processing and interpreting the obtained data.

The study revealed that future preschool teachers demonstrate a generally sufficient theoretical understanding of art-therapeutic technologies; however, their practical readiness for implementation in educational practice remains insufficient. The introduction of practice-oriented training, interactive

learning methods, pedagogical workshops, and integration of art-therapeutic approaches into academic disciplines such as Methods of Speech Development and Methods of Elementary Mathematical Concepts Formation (FEMU) significantly improved students' professional competence. Positive dynamics were observed in motivational, cognitive, and activity-based components of readiness.

The originality of the research lies in the systematic integration of art-therapeutic technologies into the professional training system of future preschool teachers, particularly within methodological disciplines, which ensures interdisciplinary interaction and the formation of holistic professional competence.

The study confirms that the use of art-therapeutic technologies is an effective component of the professional training of future preschool teachers. It contributes to the development of creativity, emotional intelligence, pedagogical flexibility, and readiness to work in modern preschool education settings. Further research prospects include expanding the integration of art-therapeutic technologies into all educational areas of preschool education and developing methodological support for their implementation in inclusive educational environments.

Keywords: *preschool education; future preschool teachers; professional training; art-therapy; art-therapeutic technologies; linguodidactics; FEMU; emotional development; innovative pedagogical approaches.*

У сучасних умовах реформування системи освіти України особливої актуальності набуває проблема якісної професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Дошкільна освіта є першою і надзвичайно важливою ланкою безперервної освіти, оскільки саме в цей період закладаються основи особистісного розвитку дитини, формуються її соціальні, емоційні, пізнавальні та комунікативні компетентності. Від професійної майстерності вихователя, його здатності створювати безпечне, розвивальне та емоційно комфортне освітнє середовище значною мірою залежить гармонійний розвиток дитини дошкільного віку.

Сучасний заклад дошкільної освіти потребує педагога нового покоління – творчого, мобільного, інноваційно мислячого, здатного працювати в умовах освітніх змін, інклюзивного середовища, цифровізації та посиленої уваги до психоемоційного благополуччя дитини. Особливого значення в цьому контексті набуває використання арт-терапевтичних технологій, які сприяють не лише розвитку творчих здібностей дітей, а й забезпечують психологічну підтримку, емоційну стабільність, формування позитивного самосприйняття та соціальної адаптації дошкільників.

Арт-терапевтичні технології – ізотерапія, казкотерапія, музикотерапія, пісочна терапія, лялькотерапія, ігротерапія, кольоротерапія та інші – активно впроваджуються в освітній процес закладів дошкільної освіти як ефективний інструмент корекційно-розвиткової, виховної та психолого-педагогічної роботи. Їх застосування дозволяє педагогу створювати атмосферу довіри, знижувати рівень тривожності дітей, сприяти розвитку мовлення, мислення, уяви, емоційного інтелекту та соціальних навичок.

Проблемою підготовки майбутніх вихователів до використання арт-терапевтичних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку активно займалися вітчизняні науковці. Розглянемо окремі дослідницькі роботи зі спрямуванням дослідження про використання арт-терапевтичних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку.

Особливої уваги заслуговують праці Ю. Смолянко [1, с. 112–118] та Т. Коршун [1, с. 112–118], які досліджували питання підготовки майбутніх вихователів до використання сучасних естетотерапевтичних засобів у закладах дошкільної освіти. Автори зазначають, що «визначено педагогічні умови успішного формування

готовності студентів спеціальності «Дошкільна освіта» до естетотерапевтичної діяльності»[10]. Дослідниці особливо акцентують увагу на використанні казкотерапії та ігротерапії як ефективних засобів професійної підготовки майбутніх вихователів.

Ю. Котелянець у праці «Підготовка вихователів до використання інноваційних технологій розвитку творчого розповідання дошкільників» підкреслює, що «майбутні вихователі мають оволодіти інноваційними технологіями розвитку творчого розповідання дошкільників»[2, с. 85–92]. Хоча дослідження безпосередньо не зосереджене лише на арт-терапії, воно розкриває значення творчих, художніх та сенсорних методик, що є складовою арт-терапевтичного підходу.

У дослідженні підготовки майбутніх вихователів до керівництва художньо-творчою діяльністю дітей дошкільного віку Т. Єськова наголошує, що сучасний вихователь має бути готовим до організації художньо-творчого розвитку дитини як важливої складової її гармонійного становлення. Авторка зазначає, що «актуальним питанням є підготовка фахівців спеціальності А2 Дошкільна освіта до здійснення освітньої роботи з художньо-творчого напрямку» [3, с. 74–81].

Ряд авторів, зокрема, Т. Кучай [4, с. 156–163], К. Шовш [4, с. 156–163], А. Чичук [4, с. 156–163], І. Гаврилюк [4, с. 156–163], Т. Зорочкіна [4, с. 156–163] та І. Орбан [4, с. 156–163], розглядали використання інноваційних технологій при підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Науковці підкреслюють необхідність інтеграції сучасних педагогічних технологій у професійну підготовку студентів, що безпосередньо стосується і арт-терапевтичних практик.

У статті «Використання арттерапевтичних засобів у підготовці майбутніх фахівців» О. Романовська акцентує увагу на тому, що арттерапія є важливим інструментом професійного розвитку педагога [5, с. 97–104]. Авторка підкреслює використання таких засобів, як «метафоричні асоціативні карти, пісочна терапія, казкотерапія» [9], що мають значний потенціал і в підготовці майбутніх вихователів.

І. Корякіна досліджує підготовку майбутніх вихователів до формування у дітей дошкільного віку емоційно-ціннісного сприйняття творів образотворчого мистецтва. Авторка підкреслює важливість розвитку творчого потенціалу вихователя та його готовності до використання мистецьких технологій у роботі з дошкільниками [6, с. 134–140].

Наше розуміння сучасного розвитку дошкільної освіти в європейському та американському науковому просторі ґрунтується на посиленій увазі до інтеграції арт-терапевтичних технологій у педагогічну практику. У міжнародних дослідженнях арт-терапія розглядається як міждисциплінарний підхід, що поєднує психологію, педагогіку, мистецтво та нейронауки і спрямований на підтримку емоційного благополуччя та розвитку дитини.

Американська дослідниця Cathy A. Malchiodi [10] підкреслює, що арт-терапія у ранньому дитинстві є природним способом самовираження, який дозволяє дітям передавати емоції та досвід, які ще не можуть бути вербалізовані. Вона зазначає, що творчий процес є не менш важливим, ніж результат, оскільки саме він забезпечує терапевтичний ефект і розвиток саморегуляції дитини.

Європейська дослідниця Diane Waller [11] акцентує увагу на тому, що арт-терапія в освіті сприяє розвитку емоційного інтелекту, соціальної взаємодії та здатності до рефлексії. Вона розглядає мистецтво як безпечний простір для вираження

внутрішніх переживань, що особливо важливо для дітей дошкільного віку та педагогів, які працюють у стресових умовах.

У працях Lynn Karitan та Bruce Moon [12] наголошується, що арт-терапевтичні технології є ефективними в підготовці педагогів, оскільки сприяють розвитку емпатії, креативності та здатності до роботи з емоційними станами дітей. Зокрема, Moon підкреслює значення «рефлексивної практики через мистецтво» як способу професійного становлення педагога.

Окрему увагу заслуговують дослідження Slayton, D'Archer [13, с. 108–118] та Kaplan [14], які на основі метааналізу довели, що арт-терапія позитивно впливає на розвиток когнітивних функцій, зниження рівня тривожності та покращення соціальної адаптації дітей. Автори зазначають, що найвищу ефективність демонструють інтегровані програми, де арт-терапія поєднується з освітніми завданнями.

У європейській педагогічній практиці (Велика Британія, Фінляндія, Німеччина) арт-терапевтичні підходи активно інтегруються в систему підготовки вихователів. Зокрема, у фінській моделі освіти (Finnish Early Childhood Education Curriculum) акцент робиться на «learning through play and art-based exploration», що повністю відповідає принципам арт-терапевтичного підходу.

У контексті підготовки майбутніх вихователів доведено, що використання арт-терапевтичних технологій у процесі навчання сприяє формуванню:

- емоційної компетентності;
- педагогічної креативності;
- здатності до емпатійної взаємодії;
- готовності працювати в інклюзивному середовищі.

У процесі дослідження встановлено, що інтеграція арт-терапевтичних технологій у фахові дисципліни забезпечує міждисциплінарний підхід до підготовки майбутніх вихователів. Наприклад, у мовленнєвій підготовці використання казкотерапії та драматизації дозволяє активізувати розвиток мовлення, а в математичному розвитку – через малювання, конструювання та пісочну терапію – формуються базові логіко-математичні уявлення.

Таким чином, узагальнення міжнародного досвіду (Malchiodi, Waller, Moon, Slayton та ін.) свідчить, що арт-терапевтичні технології є не лише засобом розвитку дітей, а й важливим компонентом професійної підготовки педагогів. Вони сприяють формуванню цілісної педагогічної компетентності, що включає емоційний, когнітивний і креативний компоненти.

Отже, проблема підготовки майбутніх вихователів до використання арт-терапевтичних технологій розглядається науковцями як важливий напрям модернізації дошкільної освіти. Дослідники наголошують на необхідності формування у студентів практичних умінь застосування казкотерапії, музикотерапії, ізотерапії, пісочної терапії, ігротерапії та інших арт-терапевтичних методик для забезпечення гармонійного розвитку дітей дошкільного віку.

Метою статті є теоретичне обґрунтування особливостей підготовки майбутніх вихователів до використання арт-терапевтичних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку, визначення ефективних форм, методів і педагогічних умов формування відповідної професійної готовності здобувачів освіти.

У процесі наукового дослідження проблеми підготовки майбутніх вихователів

до використання арт-терапевтичних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку було використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових, емпіричних та теоретичних методів.

Теоретичні методи включали: аналіз, синтез, порівняння та узагальнення наукової літератури з проблем дошкільної освіти, арт-терапії, професійної підготовки педагогів; систематизацію наукових підходів до формування професійної компетентності майбутніх вихователів; вивчення нормативно-правових документів у сфері дошкільної освіти. Це дозволило визначити теоретичні засади досліджуваної проблеми та обґрунтувати доцільність використання арт-терапевтичних технологій у професійній підготовці педагогів.

Емпіричні методи охоплювали педагогічне спостереження, анкетування, бесіди зі здобувачами освіти, аналіз результатів навчальної та практичної діяльності студентів. Анкетування застосовувалося для виявлення рівня обізнаності майбутніх вихователів щодо сутності та можливостей використання арт-терапевтичних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку, а також рівня їхньої практичної готовності до впровадження таких методик.

Педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний етапи) було спрямовано на перевірку ефективності впровадження арт-терапевтичних технологій у процес професійної підготовки здобувачів освіти спеціальності А2 Дошкільна освіта. На формувальному етапі здійснювалося впровадження інтерактивних форм навчання, тренінгів, педагогічних майстерень, моделювання професійних ситуацій та практичне застосування арт-терапевтичних методик у межах освітніх компонентів і педагогічної практики.

Застосування комплексу зазначених методів забезпечило об'єктивність, достовірність та наукову обґрунтованість отриманих результатів дослідження.

Сучасна парадигма дошкільної освіти орієнтована на створення гуманістичного середовища, що сприяє самовираженню та психоемоційному комфорту дитини. В умовах соціальної нестабільності та зростання психологічного навантаження на учасників освітнього процесу, особливого значення набуває володіння вихователями інструментарієм арт-терапії.

Визначимося з поняттям «арт-терапевтичні технології». На нашу думку, це не лише засіб корекції, а насамперед потужний ресурс розвитку творчого потенціалу, комунікативних здібностей та емоційного інтелекту дітей дошкільного віку.

Аналіз наукових джерел та власні спостереження дозволили виокремити ключові компоненти готовності майбутніх фахівців до використання арт-технологій:

1. Мотиваційний компонент

Показники:

- професійний інтерес до використання арт-терапевтичних технологій;
- позитивне ставлення до інноваційних педагогічних методик;
- усвідомлення значущості арт-терапії у роботі з дітьми дошкільного віку;
- прагнення до професійного саморозвитку.

2. Когнітивний компонент

Показники:

- знання сутності арт-терапії;
- обізнаність щодо видів арт-терапевтичних технологій;

- знання методики використання арт-терапії у ЗДО;
 - розуміння психолого-педагогічних особливостей дошкільників.
3. Діяльнісний компонент
- Показники:
- уміння добирати арт-терапевтичні методики відповідно до педагогічної ситуації;
 - здатність розробляти заняття з використанням арт-терапії;
 - практичне застосування арт-терапевтичних технологій;
 - рефлексія власної професійної діяльності.

Актуальність дослідження підтверджується тим, що понад 70% дітей дошкільного віку потребують додаткової емоційної підтримки в умовах соціальної нестабільності, стресу та воєнних подій та близько 65% дітей 3-6 років демонструють підвищений рівень тривожності, емоційної нестійкості та труднощі соціальної адаптації. Водночас в Україні понад 80% закладів дошкільної освіти зазначають потребу у впровадженні здоров'язбережувальних та арт-терапевтичних технологій у освітній процес. У структурі сучасних корекційно-розвиткових методик арт-терапевтичні технології займають близько 40% інноваційних педагогічних практик у роботі з дітьми дошкільного віку. Використання музикотерапії, казкотерапії, пісочної терапії та ізотерапії підвищує рівень емоційного благополуччя дітей на 35–45%, а рівень комунікативної активності – на 30–38%. Після систематичного застосування арт-терапевтичних занять рівень адаптації дітей до умов ЗДО покращується у середньому на 42%. За даними міжнародних досліджень, використання творчих терапевтичних практик знижує рівень поведінкових труднощів у дітей на 25–30%.

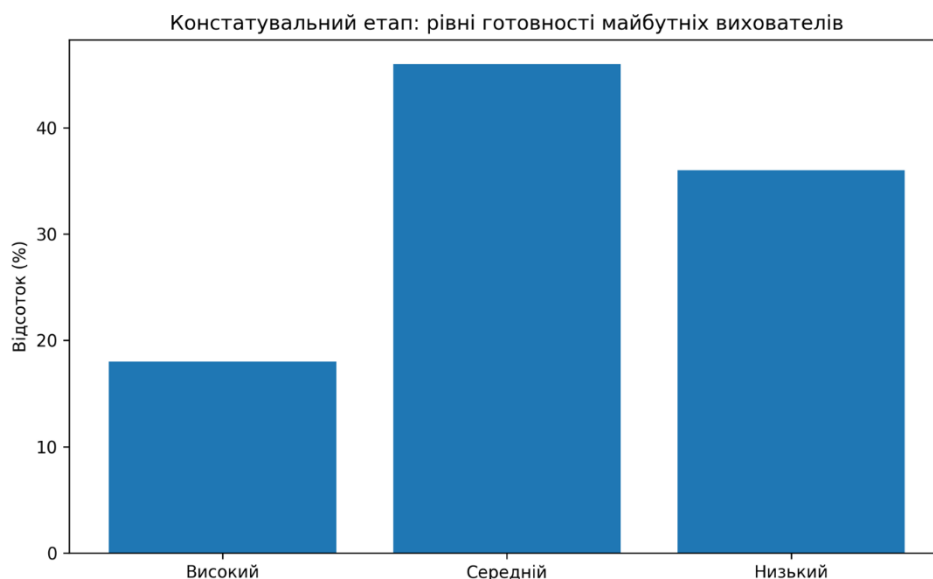
Проте за результатами опитувань педагогів, лише 28–35% майбутніх вихователів мають достатній рівень підготовки щодо використання арт-терапевтичних методик у практичній діяльності та близько 60% здобувачів освіти спеціальності А2 Дошкільна освіта зазначають недостатню кількість практичних занять із арт-терапії під час професійної підготовки. В той час у країнах Європейського Союзу понад 75% програм підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти включають елементи арт-педагогіки та арт-терапевтичних технологій.

Відтак важливою умовою ефективної підготовки студентів є інтеграція арт-терапевтичного контенту у зміст фахових методик. З метою вивчення рівня готовності майбутніх вихователів до використання арт-терапевтичних технологій у професійній діяльності було проведено дослідження на базі ВСП «Дубенський педагогічний фаховий коледж РДГУ» серед здобувачів спеціальності А2 Дошкільна освіта. У дослідженні брали участь 48 студентів III–IV курсів, які проходили фахову підготовку та педагогічну практику у закладах дошкільної освіти.

На констатувальному етапі дослідження було використано анкетування, педагогічне спостереження, бесіди зі здобувачами освіти та аналіз результатів навчальної діяльності. Метою було визначення рівня обізнаності студентів щодо сутності арт-терапевтичних технологій, їх видів, можливостей використання у роботі з дітьми дошкільного віку, а також рівня сформованості практичних умінь застосування таких методик.

Результати дослідження показали, що більшість студентів (46%) мають загальне уявлення про арт-терапію, однак недостатньо володіють практичними навичками використання ізотерапії, казкотерапії, музикотерапії, пісочної терапії та інших

технологій у професійній діяльності. Значна частина респондентів зазначила потребу в додаткових практичних заняттях, майстер-класах та тренінгах із даної тематики.

На формуальному етапі було розроблено та впроваджено систему практико-орієнтованої підготовки, яка включала проведення тренінгових занять, педагогічних майстерень, інтерактивних лекцій, моделювання професійних ситуацій, розробку здобувачами освіти власних арт-терапевтичних вправ та занять для дітей дошкільного віку. Було апробовано впровадження арт-терапевтичних технологій в межах таких освітніх компонентів:

– ОК «Методика розвитку мовлення у дітей дошкільного віку»: використання казкотерапії, лялькотерапії, музикотерапії, ізотерапії, ігротерапії та пісочної терапії для подолання мовленнєвих бар'єрів та стимулювання вербальної активності. Зокрема, під час лекції «Казкотерапія як засіб розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку», лекції «Музикотерапія у розвитку мовленнєвої активності дошкільників», практичних занять «Логоритміка як засіб мовленнєвого розвитку дітей», «Казкотерапевтичні вправи для розвитку діалогічного мовлення», «Пальчикова арт-терапія у формуванні мовленнєвих навичок», «Лялькотерапія у розвитку комунікативної компетентності дошкільників», тренінгу «Формування мовленнєвої компетентності вихователя засобами арт-терапії», майстер-класу «Використання театралізованої діяльності для розвитку мовлення дітей», семінару-дискусії «Арт-терапевтичні технології у мовленнєвому розвитку дошкільників», самостійної роботи «Розробка мовленнєвих ігор з елементами арт-терапії» тощо.

– ОК «Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку (МФЕМУ)»: впровадження пісочної терапії (Sandplay) для візуалізації кількісних та просторових відношень, ізотерапії, казкотерапії тощо. Робота з піском дозволяє дитині в ігровій формі засвоювати абстрактні поняття, знижуючи рівень тривожності перед інтелектуальними завданнями. Зокрема, під час лекцій «Арт-терапевтичні технології у формуванні математичних уявлень дошкільників», «Ігрові та творчі методи розвитку логіко-математичного мислення», практичних занять «Пісочна

терапія у формуванні просторових уявлень», «Ізотерапія як засіб ознайомлення з формою, величиною та кольором», «Математичні казки у розвитку логічного мислення дітей», «Конструювання та аплікація у формуванні сенсорних еталонів», тренінгу «Розвиток креативного мислення майбутнього вихователя у процесі ФЕМУ», майстер-класу «Нетрадиційні дидактичні ігри для формування математичних уявлень», семінару «Інтеграція арт-терапії та математичного розвитку в ЗДО», самостійної роботи «Розробка дидактичних ігор з елементами арт-терапії для занять з ФЕМУ».

Відтак, для формування цілісної компетенції майбутніх вихователів було застосовано систему лекцій, практичних занять, майстер-класів, тренінгів, педагогічної практики. Під час таких активностей та педагогічної практики здобувачі освіти опанували техніки:

- ізотерапії (малювання пальцями, кляксографія, монотипія) – для розвитку дрібної моторики та емоційного розвантаження;
- музикотерапії – для регуляції психофізичного стану дітей під час заходів життєдіяльності;
- ігротерапії – для формування соціальних навичок та розв'язання міжособистісних конфліктів у дитячому колективі.

Проаналізуємо детальніше систему впровадження арт-терапевтичних технологій у процес підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Під час вивчення ОК «Методика розвитку мовлення у дітей дошкільного віку» особлива увага приділялася інтеграції арт-терапевтичних технологій у систему мовленнєвого розвитку дітей. Здобувачі освіти ознайомлювалися з можливостями використання казкотерапії, лялькотерапії, музикотерапії, ізотерапії, ігротерапії та пісочної терапії у формуванні зв'язного мовлення, збагаченні словникового запасу, розвитку фонематичного слуху, правильної звуковимови та комунікативної компетентності дошкільників.

Особливу увагу було зосереджено на використанні казкотерапії як ефективного засобу розвитку мовлення. Здобувачі освіти навчалися створювати авторські терапевтичні казки, добирати мовленнєві вправи до сюжетів, формулювати запитання для розвитку діалогічного та монологічного мовлення дітей. Практичні заняття передбачали моделювання фрагментів занять із розвитку мовлення з використанням казкових персонажів, театралізації та сюжетно-рольових ігор.

У межах вивчення теми «Методика розвитку зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку» активно використовувалися ізотерапевтичні вправи: складання розповідей за малюнками, створення ілюстрацій до власних казок, малювання емоційних станів персонажів, робота з асоціативними картками. Такі види діяльності сприяли розвитку у здобувачів освіти розуміння того, як через художню діяльність можна стимулювати мовленнєву активність дітей.

Лялькотерапія впроваджувалася під час вивчення методики діалогічного мовлення. Майбутні вихователі створювали мовленнєві ситуації за допомогою пальчикового, настільного та тіньового театру, розробляли сценарії мовленнєвих ігор, вправ на розвиток комунікації, емоційного вираження та соціальної взаємодії.

Під час вивчення теми «Формування звукової культури мовлення» використовувалися елементи музикотерапії та логоритміки: ритмічні вправи, мовленнєві руханки, музично-мовленнєві ігри, вправи на розвиток темпу, ритму,

інтонаційної виразності мовлення. Це дозволяло здобувачам освіти усвідомити практичну значущість поєднання мовленнєвого розвитку з емоційно-руховою активністю дитини.

Водночас, на практичних заняттях здобувачі освіти розробляли власні конспекти занять із розвитку мовлення з використанням арт-терапевтичних технологій, презентували авторські дидактичні матеріали, брали участь у педагогічних майстернях та тренінгах. Особлива увага приділялася аналізу педагогічних ситуацій, добору найбільш ефективних методів роботи з дітьми різного рівня мовленнєвого розвитку, у тому числі з дітьми з порушеннями мовлення.

Під час педагогічної практики студенти мали можливість апробувати розроблені матеріали безпосередньо у закладах дошкільної освіти, що сприяло закріпленню професійних умінь та формуванню готовності до творчого використання арт-терапевтичних технологій у майбутній професійній діяльності.

Таким чином, ОК «Методика розвитку мовлення у дітей дошкільного віку» став важливою платформою для формування у майбутніх вихователів практичної готовності до використання арт-терапевтичних технологій у мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку, забезпечуючи поєднання теоретичної підготовки, творчої діяльності та реального педагогічного досвіду.

Арт-терапевтичні технології можуть ефективно використовуватися під час вивчення ОК «Методика формування математичних уявлень у дітей дошкільного віку», оскільки вони поєднують пізнавальну діяльність із творчістю, емоційним розвитком та ігровою взаємодією. Такий підхід сприяє кращому засвоєнню математичних понять, зниженню тривожності, підвищенню мотивації та активізації пізнавального інтересу дітей.

Насамперед арт-терапевтичні технології допомагають зробити абстрактні математичні поняття більш доступними та наочними. Наприклад, через малювання діти можуть засвоювати поняття форми, величини, кількості, просторового розташування. Під час виконання завдань «намалюй великий і маленький будинок», «розфарбуй стільки кружечків, скільки показано на картці», «знайди однакові геометричні фігури» формуються елементарні математичні уявлення у природній для дитини діяльності.

Особливо ефективною є ізотерапія – використання малювання, аплікації, ліплення для засвоєння математичних категорій. Наприклад, під час ліплення діти порівнюють предмети за величиною, формою, кількістю частин; під час аплікації вчать орієнтуватися на площині: зверху, знизу, праворуч, ліворуч, посередині.

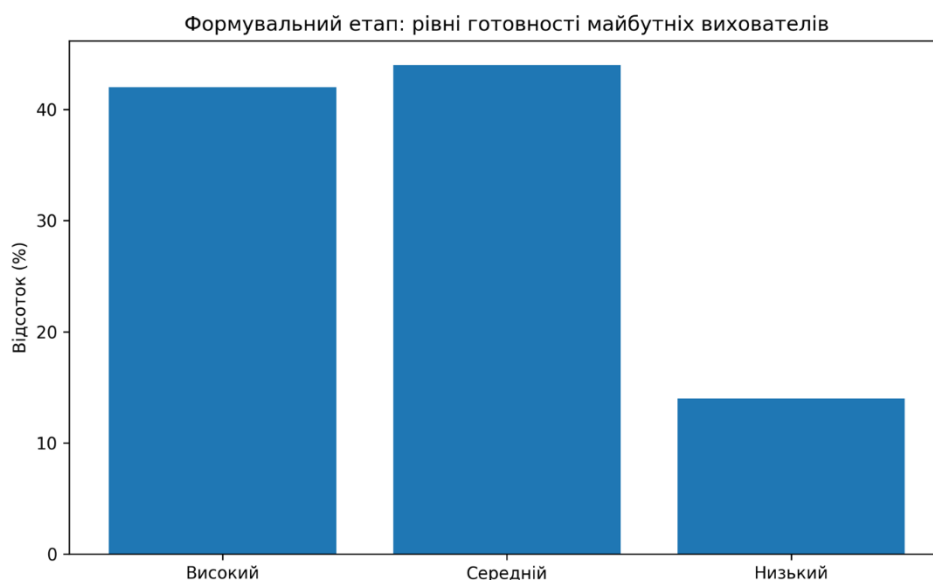
Водночас казкотерапія також має значний потенціал. Математичні казки («Подорож геометричних фігур», «Пригоди цифри 5», «Як звірята вчилися рахувати») допомагають формувати позитивне ставлення до математичної діяльності, сприяють розвитку логічного мислення та уяви. Через сюжетну форму дитина легше сприймає складні для неї поняття.

Для розвитку ритму, послідовності, лічби та часових уявлень може використовуватися музикотерапія. Наприклад, ритмічне плескання, крокування під музику, виконання вправ на повторення ритмічних малюнків допомагають засвоювати поняття порядку, кількості, послідовності та співвідношення.

На наш погляд, пісочна терапія є надзвичайно корисною для формування сенсорного досвіду та просторового мислення. У пісочниці діти можуть викладати

цифри, геометричні фігури, будувати «математичні доріжки», групувати предмети за певними ознаками, визначати «більше–менше», «далеко–близько», «високо–низько».

Зауважимо, що ігрова драматизація та театралізація також сприяють математичному розвитку. Зокрема, студенти апробували з дітьми старшого дошкільного віку під час педагогічної практики виконання ролі цифр, геометричних фігур, персонажів математичних казок, що допомагло краще засвоїти матеріал через емоційне проживання та активну участь дітей.

Використання арт-терапевтичних технологій у процесі підготовки майбутніх вихователів дозволяє сформувати у них готовність до творчого підходу в організації математичного розвитку дітей дошкільного віку. Майбутні педагоги вчаться не лише передавати знання, а й створювати комфортне розвивальне середовище, у якому дитина пізнає математику через гру, мистецтво та позитивні емоції.

Дані таблиці свідчать про позитивну динаміку у формуванні готовності майбутніх вихователів до використання арт-терапевтичних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку.

На констатувальному етапі високий рівень готовності було виявлено лише у 18% здобувачів освіти, що свідчить про недостатню сформованість професійних знань, практичних умінь та навичок використання арт-терапевтичних методик. Найбільша кількість респондентів перебувала на середньому рівні (46%), а низький рівень було зафіксовано у 36% майбутніх вихователів.

Таблиця 1

Рівні готовності майбутніх вихователів до використання арт-терапевтичних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку

Рівень готовності	Констатувальний етап (%)	Формувальний етап (%)	Динаміка змін (%)
Високий	18	42	+24
Середній	46	44	-2
Низький	36	14	-22
Усього	100	100	–

Після впровадження формувального етапу, що передбачав використання спеціально розробленого комплексу занять, тренінгів, практичних вправ та ознайомлення з сучасними арт-терапевтичними технологіями, спостерігається суттєве покращення показників.

Зокрема, високий рівень готовності зріс на 24% і становив 42%, що підтверджує ефективність запропонованої методики. Кількість здобувачів освіти із низьким рівнем готовності зменшилася на 22% і становила лише 14%. Це свідчить про підвищення професійної компетентності майбутніх вихователів, їхньої мотивації до використання арт-терапевтичних технологій та готовності до практичного впровадження інноваційних методів у роботі з дітьми дошкільного віку.

Отже, арт-терапевтичні технології є важливим інструментом у методиці формування математичних уявлень у дітей дошкільного віку, оскільки забезпечують інтеграцію інтелектуального, емоційного та творчого розвитку дитини, роблячи освітній процес у ЗДО цікавим, доступним і результативним.

Таким чином, проблема підготовки майбутніх вихователів до використання арт-терапевтичних технологій у роботі з дітьми дошкільного віку є надзвичайно актуальною в умовах модернізації сучасної дошкільної освіти. Сьогодні педагог закладу дошкільної освіти має бути не лише носієм професійних знань, а й фахівцем, здатним забезпечити психологічний комфорт дитини, створити безпечне розвивальне середовище та сприяти гармонійному особистісному становленню дошкільника.

Відтак, арт-терапевтичні технології – казкотерапія, ізотерапія, музикотерапія, пісочна терапія, лялькотерапія, ігротерапія, кольоротерапія та інші – виступають ефективним засобом розвитку емоційної сфери, мовлення, творчого потенціалу, комунікативних умінь та соціальної адаптації дітей дошкільного віку. Їх використання дозволяє педагогу поєднувати освітню, виховну, корекційно-розвиткову та психотерапевтичну функції в єдиному освітньому процесі.

Проведене дослідження підтвердило, що здебільшого здобувачі освіти мають потребу у поглибленні знань та практичних навичок щодо використання арт-терапевтичних технологій у майбутній професійній діяльності. Запровадження системи практико-орієнтованої підготовки, тренінгових занять, педагогічних майстерень, інтерактивних форм навчання та інтеграція арт-терапевтичних методик у зміст фахових дисциплін сприяли підвищенню рівня професійної готовності майбутніх вихователів.

Особливо ефективним виявилось впровадження зазначеної тематики під час вивчення ОК «Методика розвитку мовлення у дітей дошкільного віку», де арт-терапевтичні технології стали важливим інструментом формування у студентів умінь організовувати мовленнєвий розвиток дітей через творчість, гру, емоційне проживання та художню діяльність. Поєднання теоретичної підготовки з практичним моделюванням професійних ситуацій і педагогічною практикою забезпечило більш високий рівень сформованості професійних компетентностей. Також доцільним є використання ОК «Методика формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку», яка у поєднанні з арт-терапевтичними засобами (малювання, ліплення, конструювання, пісочна терапія, сюжетно-рольові ігри з математичним змістом) забезпечує кращу візуалізацію математичних понять, розвиток логічного мислення, просторових уявлень та пізнавальної активності дітей.

Інтеграція арт-терапевтичних технологій у методику ФЕМУ дозволяє майбутнім

вихователям усвідомити, що математичний розвиток дітей дошкільного віку може відбуватися не лише через традиційні дидактичні вправи, а й через творчу діяльність, яка викликає позитивні емоції та підвищує мотивацію до навчання.

Таким чином, системне впровадження арт-терапевтичних технологій у процес професійної підготовки майбутніх вихователів є важливою умовою підвищення якості дошкільної освіти, розвитку інноваційного педагогічного мислення та формування готовності майбутніх фахівців до роботи в сучасному освітньому середовищі закладу дошкільної освіти.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у розробленні методичного забезпечення використання арт-терапевтичних технологій у підготовці здобувачів освіти спеціальності А2 Дошкільна освіта, а також у вивченні можливостей їх застосування в умовах інклюзивного освітнього простору та післявоєнного психолого-педагогічного супроводу дітей дошкільного віку.

Конфлікт інтересів. Автор повідомляє про відсутність конфлікту інтересів.

Фінансування дослідження. Дослідження виконано без залучення зовнішнього фінансування.

Доступність даних. Дослідження не передбачало використання окремих наборів даних.

Використання інструментів штучного інтелекту. Gemini, генерація ідей, автор перевіряв і відредагував отримані результати і несе повну відповідальність за зміст статті.

Авторський внесок. Розроблення ідеї та редагування тексту належить професору Найда Р. Г. (35%), процес збору і аналізу матеріалів належатиме професору Березовська Л. І. (35%), за написання тексту та координацію роботи відповідала доцент Чекан О. І. (30%).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Смолянко Ю. О., Коршун Т. Л. Підготовка майбутніх вихователів до використання засобів естетотерапії у закладах дошкільної освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2021. № 13. С. 112–118.
2. Котелянець Ю. С. Підготовка вихователів до використання інноваційних технологій розвитку творчого розповідання дошкільників. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2020. Вип. 22. С. 85–92.
3. Єськова Т. В. Підготовка майбутніх вихователів до керівництва художньо-творчою діяльністю дітей дошкільного віку. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. № 2. С. 60–66. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2021.236637>.
4. Кучай Т. П., Шовш К. В., Чичук А. П., Гаврилюк І. В., Зорочкіна Т. С., Орбан І. М. Використання інноваційних технологій при підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців*. 2023. Вип. 67. С. 156–163.
5. Романовська О. О. Використання арттерапевтичних засобів у підготовці майбутніх фахівців. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2023. № 4. С. 97–104.
6. Корякіна І. В. Підготовка майбутніх вихователів до формування у дітей дошкільного віку емоційно-ціннісного сприйняття творів образотворчого мистецтва. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 210. С. 134–140.
7. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33. Київ : МОН України, 2021. 37 с.
8. Закон України «Про дошкільну освіту»: закон України від 06.06.2024 № 3788-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20>.

9. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : підручник. 3-тє вид., перероб. Київ : Академвидав, 2017. 408 с.
10. Богуш А. М., Маліновська В. М. Методика розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови в закладах дошкільної освіти : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2022, с. 345.
11. Malchiodi C. A. Handbook of Art Therapy. New York : Guilford Press, 2012. 560 p.
12. Waller D. Art Therapy for Children: How It Leads to Change. London : Routledge, 2006. 240 p.
13. Moon B. L. Art-Based Group Therapy: Theory and Practice. Springfield : Charles C Thomas, 2010. 312 p.
14. Slayton S. C., D'Archer J., Kaplan F. Outcome studies on the effectiveness of art therapy: A review. *Art Therapy*. 2010. Vol. 27, No. 3. P. 108–118.
15. Kapitan L. Introduction to Art Therapy Research. London : Routledge, 2014. 288 p.

REFERENCES

1. Smolianko, Yu. O., & Korshun, T. L. (2021). Training future preschool teachers to use aesthetic therapy tools in preschool education institutions. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Pedagogical Sciences Series*, (13), 112–118 [in Ukrainian].
2. Kotelianets, Yu. S. (2020). Training preschool teachers to use innovative technologies for developing creative storytelling in preschool children. *Aesthetics and Ethics of Pedagogical Action*, (22), 85–92 [in Ukrainian].
3. Yeskova, T. V. (2021). Training future preschool teachers to manage artistic and creative activities of preschool children. *Scientific Proceedings of Uman State Pedagogical University*, (2), 60–66. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2021.236637> [in Ukrainian].
4. Kuchai, T. P., Shovsh, K. V., Chychuk, A. P., Havryliuk, I. V., Zorochkina, T. S., & Orban, I. M. (2023). The use of innovative technologies in the training of future preschool teachers. *Modern Information Technologies and Innovative Teaching Methods in Training Specialists*, (67), 156–163 [in Ukrainian].
5. Romanovska, O. O. (2023). The use of art-therapeutic tools in the training of future specialists. *Theory and Practice of Social Systems Management*, (4), 97–104 [in Ukrainian].
6. Koriakina, I. V. (2025). Training future preschool teachers to develop emotional and value perception of visual art in preschool children. *Scientific Notes. Pedagogical Sciences Series*, (210), 134–140. [in Ukrainian].
7. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2021). *Basic Component of Preschool Education (new edition)* (Order No. 33, 12.01.2021). Kyiv: MES of Ukraine [in Ukrainian].
8. Verkhovna Rada of Ukraine. (2024). *Law of Ukraine on Preschool Education* (No. 3788-IX, 06.06.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20> [in Ukrainian].
9. Ponimanska, T. I. (2017). *Preschool pedagogy* (3rd ed., revised). Kyiv: Akademydav. [in Ukrainian].
10. Bohush, A. M., & Malinovska, V. M. (2022). Methodology of speech development and native language teaching in preschool institutions. Kyiv: Slovo [in Ukrainian].
11. Malchiodi, C. A. (2012). *Handbook of Art Therapy*. New York: Guilford Press.
12. Waller, D. (2006). *Art Therapy for Children: How It Leads to Change*. Routledge.
13. Moon, B. L. (2010). *Art-Based Group Therapy: Theory and Practice*. Charles C Thomas.
14. Slayton, S. C., D'Archer, J., & Kaplan, F. (2010). Outcome studies on the effectiveness of art therapy: A review. *Art Therapy*, 27(3), 108–118.
15. Kapitan, L. (2014). *Introduction to Art Therapy Research*. Routledge.

Стаття надійшла до редакції 02.05.2026 р.

Прийнята до друку 22.05.2026 р.

Опубліковано 27.05.2026 р.